

МСИ-СЛП(2022)07 Ревидирана нацрт верзија

Нацрт Препорака CM/Rec(20XX)XX од Комитетот на Министри на државите членки за борба против СЛАПП (Стратешки тужби против јавно учество)

Преамбула

а. Имајќи предвид дека Советот на Европа има за цел да постигне поголемо единство помеѓу своите членки со цел зачувување и унапредување на идеалите и принципите кои се нивно заедничко наследство, *меѓу другото* преку промовирање заеднички политики и стандарди;

б. Повикувајќи се на посветеноста на државите членки на правото на слобода на изразување и информирање, загарантирано со Член 10 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (ЕТС бр. 5, во понатамошниот текст „Конвенцијата“) и онака како што го толкува Европскиот суд за човекови права (во понатамошниот текст „ЕСЧП“) во судската пракса;

в. Повикувајќи се исто така и на еднаквата важност и на другите права загарантирани со Конвенцијата, вклучително и правото на правична судска постапка (Член 6), правото на почитување на приватниот и семејниот живот (Член 8), правото на слобода на собирање и здружување (Член 11) и правото на реална жалба (Член 13);

г. Повикувајќи се и потврдувајќи дека државите членки, покрај нивната негативна обврска да се воздржуваат од мешање во правото на слобода на изразување, исто така имаат позитивна обврска да овозможат безбедно и поволно опкружување за учество во јавна дебата за секого, без страв, дури и кога нивните мислења се спротивни на оние кои ги бранат официјалните власти или значајни делови од јавноста;

д. Повторувајќи дека слободата на избор и слободата на изразување, посебно слободната политичка дебата, заедно претставуваат столб на секој демократски систем и дека соодветно има мал обем на ограничувања на политичкото изразување или дебата по прашања од јавен интерес;

ѓ. Истакнувајќи дека јавниот интерес треба да се сфати како широк поим, бидејќи ги опфаќа сите прашања кои влијаат на, и ја засегаат јавноста, вклучително и контроверзните прашања, и дека јавноста има право да биде информирана за теми од јавен интерес и дека новинар(к)ите и медиумите имаат задача да споделуваат информации и идеи за такви теми;

е. Потенцирајќи дека вклучувањето различни гласови и перспективи, вклучително и оние на малцинствата и други мислења надвор од општоприфатените, е клучно за обезбедување плуралистичка јавна дебата и добро информирано и активно граѓанство;

ж. Свесни дека асиметриите во политичка, финансиска и друга форма на моќ во општеството може да поттикнат нееднаквости во јавната дебата и дека неправилната употреба и злоупотреба на моќ и привилегии преку заканување или преземање правни постапки за малтретирање, заплашување или замолчување малцинства или критични гласови, претставува “ефект на одвраќање” од јавно учество;

з. Сериозно загрижени за постојаната појава во државитчленки на Советот на Европа на голем број на заплашувања, закани, насилство, убиства и други кривични дела против поединци/ки или организации во улога на чувари на јавноста, и за ефектот на одвраќање кој таквите закани го имаат врз јавното учество, посебно кога истите поминуваат неказнети;

с. Алармирани за “ефектот на одвраќање” што го имаат врз слободата на изразување, јавната дебата и јавното учество вознемирувачкото или злонамерно користење на правните постапки за стратешко заплашување и крајно замолчување на секој кој сака да учествува во јавна дебата или јавни прашања, вклучително и по пат на заканување или преземање правни постапки врз основа на целосно или делумно неосновани жалби притоа искористувајќи ги нееднаквостите во финансиска, политичка или општествена моќ, пракса често нарекувана Стратешки тужби против јавно учество (Strategic Lawsuits Against Public Participation) (во понатамошниот текст „СЛАППс“);

и. Свесни дека СЛАППс често се граѓански тужби, но се појавуваат и во контекст на управно и кривично право исто така, и дека кога во таквите постапки се изрекуваат управни мерки и кривични санкции истите може да бидат посебно рестриктивни и полесно да се употребат како оружје против јавните чувари, што резултира со посериозно влијание врз индивидуата и поголем ефект на одвраќање;

ј. Со загриженост истакнувајќи дека жените се соочуваат со посебни родово-засновани опасности во нивните улоги како новинарки, бранителки на човековите права и други јавни чуварки, вклучително и кога истите се цел на СЛАППс, и забележувајќи ја потребата да се адресираат различните влијанија од ризиците и предизвиците со кои тие се соочуваат;

к. Барајќи да се консолидираат и надградат правните и политички одговори веќе преземени од страна на Советот на Европа, а во согласност со судската пракса на ЕСЧП и Препораките и Декларациите од Комитетот на Министри, како што се Препораката CM/Rec(2016)4 за заштита на новинарството и безбедноста на новинар(к)ите и другите медиумски чинители и Препораката CM/Rec(2022)4 за промовирање поволно опкружување за квалитетно новинарство во дигиталната ера, и препознавајќи ја истовремено важноста за постигнување конзистентност и кохерентност помеѓу различните инструменти и иницијативи на европско и меѓународно ниво;

л. Препознавајќи ја итноста од ставање во употреба сеопфатни и ефективни стратегии за борба против СЛАППс;

Оперативен дел

Согласно Член 15.б од Статутот на Советот на Европа (ЕТС бр. 1), Комитетот на Министри препорачува владите на земјите-членки:

- i. да ги имплементираат, итно и преку сите гранки на државните власти, насоките дадени во прилог на оваа препорака, целосно земајќи ги предвид принципите вклучени таму, посебно во насока на структурната и процедурална заштита, правните лекови и транспарентноста, поддршката за метите и жртвите, едукацијата и градењето на капацитетите.
- ii. посебно да внимаваат на СЛАППс во контекст на нивните ревизии на релевантните домашни закони, политики и практики, вклучително и согласно CM/Rec(2016)4 за заштита на новинарството и безбедност на новинар(к)ите и други медиумски чинители, за да се обезбеди целосна усогласеност на државите членки согласно Конвенцијата.
- iii. да ги промовираат целите на оваа препорака на национално ниво како и во соодветни европски и меѓународни форуми и да се вклучуваат и да соработуваат со сите заинтересирани страни во насока на остварување на тие цели.
- iv. редовно да го ревидираат статусот на имплементација на оваа препорака во смисла на унапредување на нејзиното влијание и информирање на Комитетот на Министри за мерките кои ги преземаат државите членки и другите чинители, за постигнатиот напредок и за сите останати недостатоци.

Прилог кон Препорака CM/Rec(20xx)xx

I. Обем и дефинициски пристап

1. За целите на оваа препорака, Стратешки тужби против јавно учество (СЛАППс) се сметаат правни постапки кои се иницирани или започнати како средство за малтретирање или заплашување на метата, со стратешка цел да се спречи или попречи јавното учество. Поконкретно, СЛАППс се правни тужби, постапки и други активности покренати во врска со јавно учество и изразување по прашања од јавен интерес чија примарна цел е да се спречи, ограничи или кажи примената на права поврзани со јавно учество.
2. Клучната цел на оваа препорака – да се заштити јавното учество од СЛАППс и да се спречи понатамошна употреба на СЛАППс во државите членки на Советот на Европа – треба да се реализира како дел од исполнувањето на поширокиот обем на обврски на државите членки во рамки на Конвенцијата со цел овозможување безбедно и поволно опкружување за учество во јавна дебата, што е основна карактеристика на плуралистички демократски општества кои целосно го почитуваат владеењето на правото и човековите права. Исполнувањето на таквите обврски се води од свеста дека одреден спектар од различни закани креираат ефект на одвраќање од учество во јавна дебата и водат до само-цензурирање, устратувајќи им ја на општествата плуралистичката понуда од информации и идеи кои им се потребни на индивидуите за да донесуваат информирани одлуки.
3. СЛАППс може да имаат различни форми и се предмет на разни одредби од националните правни рамки. Еден од предизвиците за државите членки во нивните напори за спречување на СЛАППс и борба против нивните штетни влијанија е да можат брзо да се препознаат СЛАППс и да се осигура дека сите СЛАППс се предмет на правни и други заштитни мерки. Така, оваа препорака ги појаснува клучните поими и претставува водич за критериумите за дефинирање на СЛАППс со цел да им помогне на државите членки да ги препознаат СЛАППс и да калибрираат соодветни и ефективни правни заштитни механизми, одговори и други мерки за борба против нивното штетно влијание. Исто така, поставува и разни индикатори.

Клучни поими

4. За целите на оваа препорака, и во согласност со правата од Конвенцијата, онака како што ги толкува ЕСЧП во неговата судска пракса, следните клучни поими се сфаќаат на сеопфатен и инклузивен начин:
  - (i) „**Јавно учество**“ се однесува на сечие демократско право на учество во јавна дебата и јавни теми, онлајн и офлајн, и без страв или дискриминација. Ова право го вклучува правото на искажување мислења и идеи кои се спротивни на или критички настроени кон оние кои официјалните власти ги бранат или од значајниот дел на јавното мислење, или кои ја навредуваат, шокираат или вознемируваат државата или било кој сегмент од популацијата, онака како што ги појаснува ЕСЧП. Сите ги вклучуваат сите јавни чувари и оние кои придонесуваат кон јавна дебата и сите учесници во јавни теми, вклучително: новинар(к)и и други медиумски актер(к)и, вклучително и граѓан(к)и новинар(к)и; граѓански организации, вклучително и здруженија и активист(к)и за животна средина и антикорупција; синдикати; свиркач(к)и; академици; блогер(к)и; бранител(к)и на човековите права; правни

- професионалци/ки; популарни корисници/чки на социјални медиуми; културни работници/чки; учесници/чки во креативната индустрија и други.
- (ii) **„Јавен интерес“** се однесува на сите теми кои ја засегаат јавноста и за кои е легитимно да се интересира јавноста, посебно оние теми кои се однесуваат на важни општествени прашања или кои ја засегаат добросостојбата на индивидуите или животот на заедницата. Јавноста има право да прима информации и идеи и така да биде информирана за теми од јавен интерес, а новинар(к)ите и медиумите имаат задача да споделуваат такви информации и идеи. Јавниот интерес се протега и на прашања кои може да бидат значително контроверзни, но не може да се сведе на гласот на јавноста за информации за приватниот живот на другите, ниту на желба на публиката за сензационализам или војеризам. Политика, актуелни теми, човекови права, правда, општествена благосостојба, образование, теми од областа на здравството, религијата, културата, историјата, климатските услови и животната средина се пример за теми од јавен интерес, за разлика од строго приватните врски на индивидуите или фамилијарните односи. Темите може да бидат од јавен интерес на локално, национално или меѓународно ниво.

Дефинициски критериуми

5. **Таргетирање на јавното учество** – Правната постапка се покренува со главна цел да се искористи за спречување, задушвање, ограничување или казнување на примената на правата поврзани со јавното учество преку заплашување, малтретирање или исцрпување на ресурсите на тужениот/ната.
6. **Опфаќање на сите причини за правна постапка** – Правните постапки може да вклучуваат неправилна употреба, злоупотреба или употреба под закана на сите видови уставни или права за спречување, задушвање, ограничување или казнување за придонесување кон јавна дебата, вклучително и клевета, обвинување, навреда, навлегување во приватноста, заговор, повреда на правото на интелектуална сопственост, мешање во економијата или нанесување емоционални повреди. Иако ова генерално би значело граѓанска тужба, во некои судски надлежности можно е да се предизвикаат прекршочни, управни мерки или кривична тужба против оние кои критикуваат. Оваа дефиниција исто така ги опфаќа и така наречените „правни тактики за заплашување“ – временски или привременски мерки, агресивно врачување судски покани, или едноставно закани креирани за заплашување на другата страна со цел истата да се повлече.
7. **Сите фази на правна постапка** – Сите фази на правната постапка се релевантни, вклучително и иницијалната закана со поведување правна постапка, која сама по себе може да има “ефект на одвраќање” од јавно учество, како и постапките за присилно извршување.

Индикатори за СЛАПП

8. Иако СЛАППс се манифестираат на различни начини, различните карактеристики може да се користат како индикатори за идентификување на целта на правната постапка. Иако не мора да значи дека СЛАППс ги содржат сите карактеристики, колку повеќе од карактеристиките има една СЛАПП толку се поголеми изгледите правната постапка да се смета за СЛАПП. Таквите индикатори вклучуваат:

- (i) Тужителот/ката се обидува да ја искористи нееднаквата моќ, како на пример нивната финансиска предност или политичко или општествено влијание, за да му изврши притисок на тужениот/ната.
- (ii) Аргументите кои ги наведува тужителот/ката се агресивно формулирани, делумно или целосно неосновани.
- (iii) Тужителот/ката бара правни лекови кои се непропорционални за тужениот/ната.
- (iv) Тужителот/ката се вклучува во процедурални и парнични тактики како одложување постапки, одбирање форум каде законот или други аспекти на парницата се поволни, провоцирање со мачен обем на работа, жалби со малку или без изгледи да бидат успешни, и наметнување непропорционални трошоци за тужениот/ната.
- (v) Правната постапка таргетира индивидуи или организации, или други индивидуи или организации со нив поврзани.
- (vi) Правната постапка е придружена од навредливи односи со јавноста со цел да се врши “булинг”, да се дискредитираат или да се заплашат учесниците/чките во јавна дебата или со цел да се одвлече вниманието од темата која е предмет на постапката.
- (vii) Тужителот/ката или нивните застапници/чки се вклучени во правно заплашување, малтретирање или закани, или имаат таква историја.
- (viii) Тужителот/ката или со нив поврзани страни се вклучени во повеќе различни и координирани или прекугранични правни постапки врз основа на истите факти или во врска со слични теми.

Конкретни форми/видови СЛАПП

9. Дополнително на општите карактеристики на СЛАППс, државите членки треба да ги земат предвид различните карактеристики на конкретните видови СЛАППс и нивните правни последици, како и да преземат соодветни и ефективни мерки за справување со конкретните закани кои биле наметнати:

(i) Прекугранични СЛАППс

10. Во споредба со домашните СЛАППс кои се покренуваат пред еден национален правен систем, прекуграничните СЛАППс или СЛАППс кои се покренуваат во различни јурисдикции, носат дополнителни комплексности, трошоци и стрес. За успешна одбрана во прекугранична СЛАПП, потребно е експертско знаење на повеќе национални правни системи. Тоа обично значи ангажирање адвокат(к)и кои се професионално активни или кои имаат експертиза во релевантните јурисдикции, со што се зголемува севкупното времетраење и трошоците за подготвување и одбрана во правната постапка, како и ефектот на одвраќање.

11. Државите членки треба да преземат соодветни и ефективни мерки за ограничување на избирањето форум, вклучително онака како што се наведува во Декларацијата на Комитетот на Министри за пожелност на меѓународните стандарди при избор на форум а во врска со клевета, „Клеветнички туризам“, за да се осигура слобода на изразување.

12. Државите членки исто така треба да обезбедат ефикасна заштита од пресуди од трети држави, имајќи ги на ум, како релевантни, европските и меѓународните стандарди во овој поглед кои се во подем.

(ii) *СЛАППс кои целат на анонимно јавно учество*

13. Карактеристика за СЛАППс кои целат на анонимното јавно учество е тоа што тужителот/ката инсистираат на присилно откривање на идентитетот на тужениот/ната чие учество било анонимно или под псевдоним, често пати поради страв за нивната лична безбедност доколку говорат под нивните вистински имиња. Откако ќе биде откриен идентитетот на учесникот/чката, истите се поподложни на закани, заплашување, злоупотреба и напади.
14. Државите членки треба да стават во употреба соодветни и ефективни заштитни механизми за заштита на идентитетот на анонимните јавни учесници/чки и да го ограничат откривањето на нивниот идентитет до степен потребен за соодветна примена на правдата, вклучително и во согласност со Препораката CM/Rec(2014)7 на Комитетот на Министри на Советот на Европа до земјите-членки „Модернизирана Конвенција за заштита на индивидуите во насока на обработка на лични податоци“ за заштита на укажувач(к)ите и други релевантни стандарди за приватноста и заштитата на лични податоци.

(iii) *Повеќе различни или координирани СЛАППс*

15. Притисокот и малтретирањето предизивикани од безначајна, вознемирувачка или злонамерна употреба на законот и на правните постапки се соединети и влошени, додека трошоците за постапката се зголемени, кога тужениот/ната или група тужени се предмет на повеќе различни и/или координирани СЛАППс.
16. Судските власти на земјите-членки, при правењето проценка дали една тужба е СЛАПП, или инаку се смета за СЛАПП случај, треба да имаат предвид и да преземат соодветни и ефективни мерки за елиминирање или бар намалување на влошеното влијание од повеќе различни или координирани СЛАППс против тужените.

II. Заштитни механизми, правни лекови и транспарентност

17. Државите членки треба да се осигураат дека нивните национални правни системи и нивната имплементација претставуваат сеопфатна правна рамка и разбирлив збир од структурни и процедурални заштитни механизми за превенција и минимизирање на штетното влијание на СЛАППс, како и целосен сет на правни лекови и мерки за поддршка при штетни влијанија од СЛАППс. Тие исто така треба да преземат неопходни и соодветни мерки за да обезбедат култура на транспарентност на тужбите кои се сметаат за СЛАППс.

A. Правна рамка

18. Државите членки треба да стават во употреба сеопфатна правна рамка која секому овозможува ефективно учество во јавна дебата и во јавни теми, безбедно и без страв.
19. Државите членки треба да ги преземат потребните правни и други мерки за спречување на безначајна, вознемирувачка или злонамерна употреба на законот и на правните

постапки за заплашување и замолчување на било кое правно или физичко лице со јавно учество. Тие исто така треба да се претпазливи со цел да се осигураат дека легислативата, санкциите и правните лекови не се применуваат на дискриминирачки или арбитрарен начин против јавното учество. Државите членки треба да донесат наменски анти-СЛАПП национални закони, во случај кога тоа го дозволува националниот правен систем.

20. Правната рамка треба да биде предмет на редовни ревизии за да се процени и осигура усогласеност на рамката и нејзината примена со Конвенцијата. Ревизиите треба да ги опфаќаат сите постојни и нацрт закони и под-законски акти, како и правната пракса, која се однесува на слободата на изразување, мирно собирање и здружување, и други права на учество. Државите членки треба да преземат секакви правни и други соодветни мерки за заштита на таквите права, онаму каде што е тоа релевантно.

Б. Процедурални заштитни механизми

- Ефективно управување со случаи

21. Државите членки треба да ги овластат судските и други власти активно и ефективно да управуваат со постапките со цел да се овозможи ефективно отфрлање на случајот и да се избегне било какво тактичко одложување. За да се постигне ефективно управување со случаите, судските и други власти треба да се осигураат дека страните ќе ги презентираат нивните случаи, одбрани, фактички наводи и други докази колку што е можно порано и поцелосно, како и што е можно посоодветно како што доликува на внимателно водење парнична постапка со цел да се осигура процедурална експедитивност.

- Предвременно отфрлање на тужба против јавно учество

22. Државите членки во своите правни рамки треба да донесат адекватни и соодветни одредби, онаму каде што тоа го дозволуваат националните закони, со цел да се овозможи: (i) судовите, на нивна сопствена иницијатива, да отфрлаат тужби како СЛАПП во рана фаза на постапките, и (ii) тужените да поднесуваат барања за предвременно отфрлање тужби против јавното учество, за борба против штетните влијанија од СЛАППс за дебатите на теми од јавен интерес. Со ваквите одредби треба да се бара тужбите чија мета е јавното учество да задоволат повисок праг на докажување како на пример да се специфицира тужбата колку што е можно во порана фаза на постапката со цел да се премине кон судење.

23. Судските и други власти треба да се опремени со правни овластувања за да направат проценка и целосно или делумно да ја отфрлат тужбата доколку истата е неоснована, навредлива или инаку би имала непропорционално влијание. Можноста една тужба да биде отфрлена треба да се земе предвид врз основа на антагонистички принцип, и онаму каде што е возможно, да се одлучува во насока на анти-СЛАПП легислативата, без разлика на националните правила за слични постапки, или СЛАПП индикаторите дадени во став 8 (погоре).

24. Условите за прифаќање на барања за предвременно отфрлање треба да ги одредува национален закон и треба, на пример, да вклучуваат судско разгледување на следните кумулативни критериуми: (i) дали има изгледи тужбата да биде неуспешна на суд, и (ii) дали постапката се сведува на злоупотреба на процесот во смисла на СЛАПП индикаторите дадени во став 8 (погоре).

25. Временските ограничувања за примена на правото на доставување барање за предвременно отфрлање треба да бидат дефинирани со закон. Истите треба да бидат пропорционални и да не се невозможни или да ја отежнуваат примената на ова право.
26. Барањата за предвременно отфрлање на СЛАППс треба да го вклучуваат правото на двете страни да бидат сослушани, да се третираат со должна експедитивност од страна на судските и други власти, имајќи ги предвид околностите на случајот, правото на ефективен правен лек и правото на правична судска постапка, и применувајќи ги СЛАПП индикаторите дадени во став 8.
27. Државите членки треба еднакво да им овозможат на управните тела да отфрлаат тужби против јавно учество во рана фаза на постапките.
28. Кога тужениот/ната ќе поднесе барање за отфрлање тужби против јавното учество така што ќе достави доказ дека тужбата произлегува поради јавно учество на теми од јавен интерес и дека има неколку СЛАПП индикатори, и кога судските и други власти ќе го прифатат таквото барање, останува на тужителот/ката да обезбеди докази против отфрлањето. Ова не ги спречува земјите-членки да воведат правила на докажување кои се поповолни за тужените.
29. Тужителот/ката треба да има еднаква можност да докаже дека тужбата има изгледи да успее на суд или во управна постапка и дека нема за цел да ја спречи, ограничи или казни примената на правата кои се однесуваат на јавното учество.
30. Државите членки треба да се осигураат дека има опција за жалба по крајната одлука и дека истата се води по забрзана постапка во согласност со националните закони.

- Прекин на постапка

31. Државите членки треба да се осигураат дека во случај тужениот/ната да поднесат барање за предвременно отфрлање, главната постапка ќе продолжи сè до донесување финална одлука по тоа барање.
32. Правилата за прекин на постапка не треба да им дозволуваат на тужителите да ги менуваат наводите во постапката со цел да се избегне налог за отфрлање, доколку тоа го дозволуваат националните закони. Секоја измена и дополнување на наводи треба да биде предмет на одобрување од судот. Измени и дополнувања на наводи не треба да се дозволуваат откако ќе се поднесе барање за предвременно отфрлање од страна на тужениот/ната.
33. Отфрлањето на барањето за предвременно отфрлање на постапка врз основа на тоа (i) дали тужбата има изгледи да успее во суд, и (ii) дали постапката се сведува на злоупотреба на процесот во смисла на СЛАПП индикаторите дадени во став 8 (погоре), не треба да има ефект на спречување тужениот/ната повторно да се брани, пред судиј(к)ата да одлучи дали постапката против него/неа претставува СЛАПП или бара паричен надомест во таа смисла.

- Забрзана постапка

34. Државите членки треба да се осигураат дека барањето за предвременно отфрлање се третира по забрзана постапка, земајќи ги предвид условите на случајот и правото на ефективен правен лек, како и правото на правична судска постапка.

- Трошоци за постапката и штети

35. Државите членки треба да воведат правила, во согласност со националните закони и пракса, со кои ќе се осигура дека во судските постапки против јавното учество, судските и други власти имаат овластување да бараат тужителите да обезбедат покритие за трошоците на постапката, или за трошоците на постапката и за штети, доколку таквото покритие се смета за соодветно во смисла на присуство на СЛАПП индикаторите наведени во став 8 погоре.

- Пренос на трошоци

36. Државите членки треба да донесат соодветни одредби во нивните национални правни системи со цел да им се овозможи на судовите, по утврдување дека тужбата е СЛАПП, да им наредат на тужителите кои ја поднеле тужбата да ги сносат сите трошоци на постапката, вклучително и целосните трошоци за правно застапување кои ги има тужениот/ната.

- Прекин на случаи во случај на смрт на тужен(а)

37. За да се заштитат семејството и соработниците/чките на починатиот/ната тужен/а, државите членки треба да усвојат правни мерки за прекин на тужбите против јавно учество во случај на смрт на тужен(а), или автоматски, доколку тоа го дозволува националниот систем, или врз основа на барање.

V. Правни лекови

- Доделување трошоци за постапка

38. Државите членки треба да донесат соодветни правни одредби за да се осигура дека трошоците за метите на СЛАПП се сведени на апсолутен минимум и дека реално направените законски трошоци се доделени на метите на СЛАППс. Државите членки треба да се осигураат дека оние кои ги бранат во суд случаите на јавно учество имаат право на правна помош. Условите за таквото право треба да се дефинираат со националните закони.

- Надомест на штети за жртви на СЛАПП

39. Државите членки треба да донесат соодветни одредби за жртвите на СЛАПП да имаат целосен надомест на штети како резултат од СЛАПП, што ќе покрива и материјални и нематеријални штети, како на пример загуба на приход и емотивен стрес. Кога судска или друга власт смета дека една тужба е СЛАПП, трошоците мора да се доделат на тужениот/ната врз основа на целосно обештетување.

- Покривање на нематеријални штети за тужителот/ката

40. Државите членки треба, во рамки на можностите на нивните правни системи, да обезбедат покривање на нематеријални штети кои треба да ги вратат тужителите, со цел да се спречи злоупотреба или непропорционално финансиско казнување на тужените, што пак ќе предизвика ефект на одвраќање од јавно учество, и да се одбегне креирање финансиски поттик за покривање правна постапка.

- Мерки за разубедување

41. Државите членки треба да стават во примена систем на ефективни, пропорционални и разубедувачки казни за одвраќање од понатамошни СЛАППс. Ова мора да е пропорционално на достапните ресурси на тужителот/ката со цел да се овозможи ефективно одвраќање од идни потенцијални СЛАПП тужители/ки. Покрај трошоците со право целосно обештетување, државите членки треба да ги покријат и штетите или казните во случаи кога тужителите/лките демонстрирале исклучително незамисливо однесување, и каде времето и психолошката штета предизвикани на тужениот/ната треба да бидат надоместени. Државите членки исто така треба да ја земат предвид, како понатамошно одвраќање, можноста за изрекување посериозни казни за тужителите кои постојано поднесуваат СЛАППс.

42. Државите членки треба да донесат соодветни правни одредби за да се осигураат дека во случај една правна постапка да се смета за СЛАПП, судските и други власти може да наредат, на барање на предлагачот/чката, а на трошок на тужителот/лката, соодветни мерки за споделување информации кои се однесуваат на одлуката, вклучително и целосно или делумно објавување.

Г. Култура на транспарентност

43. Државите членки треба да преземат соодветни мерки за да обезбедат целосна транспарентност и јавност во случаите за кои националните судови сметаат дека претставуваат СЛАППс, вклучително и преку нудење можност судиј(к)ата да нареди објавување на наодите на судот дека одреден случај е СЛАПП, на имињата на правното или физичките лица кои ја поднеле СЛАПП, во согласност со постојните европски човекови права и стандарди за заштита на податоци.

44. Државите членки треба да овозможат собирање податоци во врска со СЛАПП случаи. Во таа смисла, треба да обезбедат формирање јавен регистар на случаи кои се класифицирани како СЛАППс. Регистрите треба да се ажурираат и да ѝ бидат достапни на јавноста бесплатно и без одложувања. Во поглед на гарантирање целосен пристап до податоците, државите членки треба да овозможат регистарот да биде достапен офлајн и онлајн, во согласност со постојните европски човекови права и стандарди за заштита на податоци.

45. Државите членки треба да донесат соодветни правни одредби за да се осигураат дека судските и други власти им обезбедуваат информации на адвокатските комори за исходите од СЛАПП случаите.

III. Поддршка за метите на и жртвите од СЛАПП

46. Државите членки треба да организираат, овозможат и осигураат брз пристап до сеопфатен спектар на потребна поддршка и заштитни мерки, како што се правни, финансиски, психолошки и практични мерки. Исто така во употреба треба да се стават и постапки за обезбедување нивна физичка заштита од било каква потенцијална опасност. Со цел и во пракса да биде ефективна, поддршката треба да се организира во консултација со жртвите и метите, вклучително и преку нивните конкретни здруженија, креирани согласно нивните конкретни потреби и состојби, и целосно да ги земе предвид нивните лични карактеристики или статус.
47. *Правна поддршка* – онаму каде што е поребно и е во согласност со домашната легислатива, државите членки треба да размислат за обезбедување соодветен пристап до бесплатна правна помош. Постојните национални механизми и инструменти преку кои се организира и обезбедува правна помош, како што е државната правна помош, треба да им бидат достапни на метите. Државите членки треба да ги охрабруваат и финансиски поддржуваат независните организации кои се специјализирани за правна поддршка да им обезбедат правни услуги на метите на СЛАПП, како и да ги поддржуваат здруженијата на правни професионалци/ки, медиумите и медиумските совети, организациите на бранител(к)ите на човекови права, новинарските синдикати и здруженија, академските институции кои нудат правни услуги и други невладини организации. Државите членки треба, во соработка со релевантните чинители, да се стремат да им обезбедат на физичките и правните лица кои се мета на СЛАППс пристап до осигурување правна поддршка под правични услови.
48. *Финансиска поддршка* – Метите на СЛАПП кои не се во можност да ја работат или практикуваат својата професија на било кој начин поради тековна СЛАПП тужба, треба да имаат право на додаток за да се покријат трошоците за живот во периодот без вработување. Финансиската поддршка за метите може да ја организираат државните актери или оние од граѓанското општество.
49. *Психолошка поддршка* – Метите на СЛАПП може да имаат пристап до различни видови доверлива и професионална психолошка поддршка, како што е директното советување, упатување кај надлежни здравствени власти или финансиски фондови за независно и директно обезбедување поддршка. Државите членки треба да ги охрабрат јавните здравствени власти да посветат ресурси за плаќање за посебни потреби и услуги за оние кои се мета на СЛАППс.
50. *Практична поддршка* - Во случај кога е под закана физичката безбедност, метите на СЛАПП треба да имаат пристап до предвремени механизми за предупредување, како што се дежурни линии со кои оперираат организациите на граѓанското општество или независните државни агенции. Во исклучителни ситуации, државите членки треба да имаат во употреба ефективни и родово-специфични механизми за доброволно евакуирање во безбедно место и за полициска заштита. Постојните национални механизми и инструменти кои се достапни за друг тип на жртви, треба да им бидат достапни и на жртвите од СЛАПП.
51. *Поддршка од приватниот сектор* – Државите членки треба да се осигураат дека релевантните актер(к)и од приватниот сектор работат во согласност со сите применливи закони и политики чија цел е заштита на метите на СЛАПП и да им ја обезбедат потребната поддршка. Таквата поддршка треба да важи и за вработените и за соработниците/чките ангажирани како фриленсер(к)и.

IV. Едукација, обука и подигање на свеста

52. Државите членки треба да ги охрабруваат релевантите тела да ѝ дадат важност на оваа препорака – како и на едукативните материјали кои се однесуваат на темите кои се предмет на оваа препорака, вклучително и родовите прашања – во едукативните програми и програмите за обука. Таквите програми треба да вклучуваат наменски обуки за правни професионалци/ки и релевантни јавни власти, земајќи ја предвид воспоставената судска пракса на ЕСЧП, постојните процедурални алатки и суштинските стандарди.
53. Државите членки треба да поддржуваат активности за подигање на свеста во корист на новинар(к)ите и другите медиумски актери, како и другите јавни чувари на темите кои се предмет на оваа препорака, истовремено почитувајќи ја уредничката слобода на новинар(к)ите и медиумите. Таквите активности ќе ја нагласат важноста на постапувањето во согласност со новинарската, правната или друга професионална етика, како прв слој на заштита од СЛАППс. Таквите активности треба исто така да го олеснат пристапот до ресурси и механизми, меѓународни, регионални, национални и локални, за заштита на сите актери во случај кога истите се предмет на СЛАППс.
54. Државите членки треба да развиваат или да го олеснуваат развојот на пошироки стратегии за подигање на свеста и мерки кои се однесуваат на општата јавност, а кои се однесуваат на СЛАППс и нивното штетно влијание.

V. Координација на национално ниво и меѓународна соработка

55. Државите членки треба да ги промовираат целите на оваа препорака на национално ниво, вклучително и на националниот јазик, јазиците од регионите и на малцинствата во земјата, да се вклучуваат и да соработуваат со сите заинтересирани страни за да се постигне колку што е можно широко споделување на нејзината содржина во различни материјали достапни на јавноста.
56. Државите членки треба да ги координираат нивните активности на конструктивен и инклузивен начин со надлежните национални власти и широкиот спектар на актери.
57. За да се остварат целите на оваа Препорака, а во насока на понатамошен придонес кон развојот на релевантните комплементарни стандарди и механизми против СЛАППс, државите членки треба да ја унапредат соработката и размената на информации, експертиза и најдобри практики со другите држави и на релевантните европски и меѓународни форуми.

Земјите членки на Европската Унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската Унија се залага за споделување на своите постигнувања и вредности со држави и народи и надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа се состои од 46 држави членки, вклучувајќи ги сите држави членки на Европската унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенцијата од страна на државите членки.

www.coe.int

Овој превод е направен со финансиска поддршка на Европската Унија и на Советот на Европа. Наведената содржина е единствена одговорност на Советот на Европа и не значи дека секогаш ги одразува ставовите на Европската Унија.

Превод кофинансиран
од Европската Унија

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE